

Ahmed Pašić Islam in muslimani v Sloveniji

Emanet, Sarajevo 2002,
213 str.

V zadnjih desetletjih islam, morda tudi zaradi izziva, ki naj bi ga predstavljal za zahodno civilizacijo, pridobiva na pomenu v medijskem prostoru. Ob pomanjkanju literature o islamu v slovenskem jeziku, še zlasti spod peresa domačega avtorja, je treba pozdraviti izdajo dela *Islam in muslimani v Sloveniji* Ahmeda Pašića. To je kompleksno zasnovano, saj ga sestavljajo tri poglavja s sorazmerno različno in obsežno tematiko. Prvo poglavje je posvečeno predstavitvi islama, tj. njegovega pojava in širjenja, njegovih temeljev in njegovega razumevanja vere. Temu se pridružujeta kratki predstavitvi Korana in Mohamedovega življenja. V drugem poglavju avtor obravnava zgodovino islama in muslimanov v Sloveniji od prvih turških vpadov v začetku 15. stoletja do razglasitve slovenske samostojnosti leta 1991. Precej pozornosti v njem posveča vlogi bošnjaških vojakov na soški fronti, tudi zaradi takrat obstoječe mošeje v Logu pod Mangrtom. Njeno odkritje je pravzaprav zanj pomenila velik osebni psihološki šok, saj je v predgovoru zapisal: "Ko sem pred leti bral knjigo z naslovom PLAVI KRIŽ, sem bil dobesedno zgro-

žen, ko sem proti koncu knjige videl fotografijo mošeje v Logu pod Mangrtom. Takrat sem prvič spoznal, da je mošeja v Sloveniji že obstajala ..." (str. 11). S tem pa hkrati posredno skuša opozoriti na dilemo, ki nekako deli slovensko javnost. Muslimani, ki živijo v Sloveniji, namreč že več desetletij čakajo na postavitve džamije v Ljubljani (kasneje pa tudi v drugih slovenskih mestih). V tej mošeji, ki je že stala na slovenskem ozemlju, lahko prepoznamo nekakšen tih argument v prid temu, da postavitve džamije ne bo predstavljala – izhajajoč iz zgodovinskih dejstev – nič novega ali nevarnega. Omenja tudi oblikovanje Islamske skupnosti v Sloveniji (njen prvi odbor je bil ustanovljen leta 1967, uradno pa je bila registrirana leta 1976), ki je bil rezultat organiziranja muslimanov iz nekdanjih jugoslovanskih republik v Slovenijo, kamor so ti prišli predvsem iz gospodarskih razlogov.

Okoliščine, povezane z njeno ustanovitvijo in razvojem, ter njen položaj v državi Sloveniji pa so kratko predstavljene v tretjem poglavju. To je neka-ko osrednje v Pašićevi knjigi, v njem pa predvsem natančno analizira odnos slovenskih dnevnikov (posredno tudi javnosti in politike) do islama. In kakšni so bili dobljeni rezultati? "Skoraj devetdeset odstotkov (88 %) člankov iz slovenskega dnevnega tiska o islamu piše s predsodki, nepreverjenimi in-

formacijami, pristranskim zavračanjem javnosti in z lažmi." (str. 117). Najpogostejši predsodki, kot omenja avtor, se nanašajo na širjenje vere z ognjem in mečem (dandanes se to običajno označuje kot terorizem), na globalni strah pred islamom in "islamskim fundamentalizmom", domnevno povezanost nekaterih sekt z islamom, zatiranje žensk, gradnjo džamije, na položaj Jezusa in Mohameda v islamu ter na zamenjavo izrazov 'musliman' in 'mohamedanec'; vse te v delu tudi podrobneje razčlenjuje in zavrača. V nadaljevanju dela razpravlja tudi o razmerju ter o možnosti sožitja med Evropo (bolje zahodno civilizacijo) oz. krščanstvom in islamom. Pašić sicer zavrača znano tezo Samuela P. Huntingtona o spopadu civilizacij, konkretno med Zahodom in islamsko-konfucijsko navezo, priznava pa, da islam zahodni, zlasti ameriški kulturi predstavlja realno grožnjo. Nazadnje del poglavja namenja kritični analizi diskurza, posebej na primeru proučevanja besedil o islamu. Opozarja na nevarnost obstoječih manipulativnih diskurzivnih strategij, med katerimi izpostavlja polarizacijo na ravni "MI" in "ONI". Kot drugje na Zahodu naj bi tudi v Sloveniji razlog za številne predsodke bilo pomanjkanje splošnega znanja o islamu in muslimanih, kar velja tudi za ljudi, ki to "problematico" medijsko pokrivajo. In kje avtor vidi razlog za takšno

“razumevanje” islama v javnosti, kot ga najdemo? Najboljši odgovor je našel pri W. Edwardu Saidu oz. v njegovem delu *Covering Islam – How the media and the experts determine how we see the rest of the world* (*Pokrivanje islama – kako mediji in strokovnjaki določajo naš pogled na ostanek sveta*): “Moja teza v knjigi je, da je kanonično in ortodoksno ‘pokrivanje’ islama, ki ga najdemo na akademijah, v vladah in medijih interrelacijsko – bolj difuzno, prepričljivo in vplivno na Zahodu, kot katero koli drugo ‘pokrivanje’ ali interpretacija. Uspeh tega ‘pokrivanja’ gre pripisati političnemu vplivu tistih ljudi in institucij, ki jim je to bolj pomembno od resnice in točnosti.” (str. 179).

Kritično pisanje o študiji o islamu je nehvaležno delo, saj tvegam obtožbe, da sem islamofob oz. nasprotnik islama. Vendarle po mojem mnenju Pašičevo delo predvsem spričo številčnosti in obsežnosti tem oz. vprašanj, ki jih skuša obravnavati, ostaja nekako nedovršeno. Bolje bi bilo, da bi se avtor v svoji prvi študiji omejil le na eno tematsko področje ter ga poglobljeno obravnaval. Tako bi, menim, lahko več prostora namenil analizi člankov v domačem časopisju in diskurza slovenskih politikov, ki pričujejo o (ne)poznavanju islama in o islamofobiji v slovenski družbi. Tako bi namreč celoviteje predstavil, kako in zakaj tako Slovenci vidijo islam in

pripadnike te religije. Prav tako pogrešam avtorjevo analizo tega, kako slovensko družbo, krščanstvo, sodobno demokracijo, kulturo in vrednote zahodne civilizacije (kateri pripada tudi Slovenija) razumejo muslimani, ki živijo pri nas. Podobno tudi, kaj je Islamska skupnost storila za boljšo podobo islama in muslimanov v slovenski javnosti, zlasti za razbitje predsodkov in neresničnih stereotipov, ki jih v delu analizira. Manjka torej nekakšna predstavitev njihovega konstruktivnega pristopa v tem pogledu. Po svoje ima delo celo nekoliko zavajajoč naslov, saj ob njem bralec pričakuje, da bo izvedel več o islamski skupnosti v Sloveniji, njeni organizaciji, načelih in zgodovini. Tem pa avtor namenja le nekaj strani, čeprav po drugi strani obsežno – tega ne velja spregledati – predstavlja zgodovinski kontekst stikov slovenskega prostora z islamom. A treba je naglasiti predvsem pozitivni pomen Pašičeve študije, saj gre za izvirno, v slovenskem jeziku napisano delo o islamu, pravzaprav o tem, kako njegovo srečanje (pa naj gre za sožitje ali za konfliktnost) s slovenskim kulturnim prostorom doživlja “slovenski” musliman. In to je vendarle pomembno! Saj gre hkrati za iskanje odgovora na vprašanje, ali je možna zahodnjaška različica islama, ki bi odpravila nastali razkorak med njima ter s tem omogočila identiteto “zahodnih” muslimanov. Tako bi

se tudi odpravilo omenjeno napeto razmerje na ravni MI – ONI ter omogočilo njihovo sobivanje. Ker je avtor sam musliman, ki živi v slovenskem (=zahodnem) okolju, je verjetno njegova osebna življenjska zgodba najboljši pokazatelj, ali je takšno sožitje možno ali ne. In ne nazadnje, delo je pomembno tudi zato, ker razodeva vprašanja, ki vznemirjajo avtorja in, domnevam, marsikaterega izmed muslimanskih državljanov Slovenije. Zato sem mi zdi pomembno, da nemuslimanski Slovenci po njem posežejo. Le tako bo namreč prišlo do boljšega poznavanja islama, in sicer tako, kot ga razumejo njegovi pripadniki, kar lahko le prispeva k izginotju napačnih podob in strahu ter k oblikovanju čim bolj objektivne podobe o tej religiji. Hkrati pa v tej študiji vidim v mnogih pogledih pravzaprav izhodišče za avtorjevo nadaljnje raziskovalno delo.

Zvonko Bergant